

تمدید مأموریت شهید : شکست سیاست جمهوری اسلامی

گفتوگو با عبدالکریم لاهیجی

شورای حقوق بشر سازمان ملل مأموریت احمد شهید در گزارش نقض حقوق بشر در ایران را برای یک سال دیگر تمدید کرد. فعال حقوق بشر عبدالکریم لاهیجی امیدوار است در این دوره احمد شهید بتواند به ایران سفر کند.

۲۲ کشور از ۴۷ عضو شورای حقوق بشر سازمان ملل به قطعنامه‌ای رای دادند که بر اساس آن مأموریت احمد شهید گزارشگر ویژه سازمان ملل درباره ایران برای مدت یک سال دیگر تمدید می‌شود.

دوچپ‌هوله: آقای دکتر لاهیجی، مأموریت احمد شهید گزارشگر ویژه حقوق بشر ایران برای یک سال دیگر تمدید شده است. این تصمیم به چه معناست و چه نتیجه‌ای دارد؟ آیا نشانه‌ی این است که گزارش‌های او از طرف سازمان ملل ناکافی قلمداد شده است؟

عبدالکریم لاهیجی: این شکست سیاست جمهوری اسلامی برای می‌توانم بگویم صدمین بار است. یعنی با تمام مانورهایی که محمد جواد لاریجانی در رأس یک هیئت به قول خودشان عالم‌رتبه در ژنو انجام داد و حملات پیدرپی وی، بدون هیچ گونه علت و توجیهی که به صورت کاملاً ناجوانمردانه، برضد احمد شهید کردند و این‌که جمهوری اسلامی برای چندمین بار باز تعهد می‌کند که با نهادهای حقوق بشر سازمان ملل همکاری کند، دیدیم که مأموریت احمد شهید تمدید شد.

شورای حقوق بشر قطعنامه‌ای صادر کرده و طی آن مأموریت احمد شهید را هم تمدید کرده است. این قطعنامه حاوی چه نکات دیگری بود؟

این قطعنامه به قطعنامه‌ای که شورای حقوق بشر سال قبل صادر کرده اشاره می‌کند و برای نخستین بار پس از هشت سال دوباره برای ایران گزارشگر ویژه تعیین کرده. قطعنامه همچنین به قطعنامه‌ای که در دسامبر سال گذشته یعنی چند ماه پیش مجمع عمومی سازمان ملل در ارتباط با وضعیت وخیم و واقعاً پیچیده‌ی حقوق بشر در ایران صادر کرده هم اشاره می‌کند. همچنین این قطعنامه به این‌که آقای احمد

شهید گزارش بسیار موجه و کم و بیش کاملی به‌خصوص از وخامت وضعیت حقوق بشر در ایران صادر کرده را نیز مورد تأکید قرار می‌دهد. و بالاخره قطعنامه اشاره می‌کند که جمهوری اسلامی متأسفانه با گزارشگر ویژه همکاری نکرده و به او اجازه‌ی ورود به ایران را نداده است. بنابراین مأموریت احمد شهید برای یکسال دیگر تمدید می‌شود و باز تأکید مؤکد به جمهوری اسلامی که باید با گزارشگر ویژه همکاری کند و از دبیرکل سازمان ملل هم خواسته می‌شود که موجبات و زمینه‌ی این همکاری را فراهم کند. یعنی چه؟ یعنی این‌که فشار بیشتر بر جمهوری اسلامی برای پذیرش گزارشگر ویژه و این‌که او بتواند از نزدیک وضعیت حقوق بشر در ایران را مورد رسیدگی قرار دهد.

فکر می‌کنید که واکنش جمهوری اسلامی چه خواهد بود؟ با این مواردی که در قطعنامه آمده و اشاره شده به این‌که جمهوری اسلامی با احمد شهید همکاری نکرده و یکسال دیگر هم مأموریتش تمدید شده، فکر می‌کنید امکان‌ش هست که جمهوری اسلامی یک مقدار رویه‌اش را تغییر دهد و به احمد شهید حداقل ویزای ورود به ایران را بدهد؟

تمام این کوشش‌های ما و جامعه بین‌المللی در این مسیر است که جمهوری اسلامی دست از این سیاست فرار به جلو بردارد و یک سیاست کم و بیش ناشی از عقلانیت و نه ناشی از زدوبندهای سیاسی و برخوردهای به تمام معنی سیاسی-ایدئولوژیک با مقوله‌ی حقوق بشر در پیش گیرد. همان طور که خدمت‌تان گفتم هشت سال بود که برای ایران گزارشگر ویژه نبود. ولی وقتی که پنج سال جمهوری اسلامی به هیچیک از گزارشگران موضوعی هم اجازه‌ی ورود به ایران را نداد، پس از وقایع خونبار بعد از انتخابات ریاست جمهوری، این گزارشگران موضوعی سعی کردند به ایران بروند. در ارتباط با بازداشت خودسرانه، در ارتباط با بالارفتن رقم اعدام در ایران، در ارتباط با شکنجه. به هیچکدام از این گزارشگران موضوعی اجازه‌ی ورود به ایران را ندادند. بالاخره شورای حقوق بشر ناگزیر شد گزارشگر ویژه برای ایران تعیین کند. ولی باز هم با گزارشگر ویژه همکاری نمی‌کنند. این بار هم تمام تمهیدات هیئت نمایندگی ایران راه به جایی نبرد و آنها شکست خوردند.

در مورد تعداد کشورهایی که به این قطعنامه رأی داده‌اند، اعلام شده که ۲۲ رأی موافق در برابر ۵ رأی مخالف و ۲۰ رأی ممتنع بوده. آیا این تعداد تغییری نسبت به قطعنامه‌های قبلی دارد؟

سال پیش هفت کشور به قطعنامه رأی مخالف دادند. امسال شده ۵ کشور!

اگر این وضعیت ادامه یابد، سال آینده خواهد شد ۲ کشور. شاید فقط چین و روسیه و شاید هم کوبا. وقتی شما به این ۲۲ کشور نگاه می‌کنید می‌بینید که همه کشورهای غربی نیستند. می‌دانید که در شورای حقوق بشر هر قاره تعدادی نماینده دارد. بنابراین کشورهای غربی رقمشان به نصف ۲۲ کشور هم نمی‌رسد. کشورهای آمریکای لاتین هستند و درصد آنها بزرگترین کشورهای آمریکای لاتین برزیل، آرژانتین، شیلی و مکزیک. کشورهای آسیایی هستند، کشورهای آفریقایی هستند. جمهوری اسلامی باید از خودش سؤال کند چه طور است که یک کشور مسلمان مثل موریتانی سال گذشته رأی مخالف می‌دهد و امسال رأی موافق می‌دهد. حتی رأی ممتنع هم نمی‌دهد و این علت دیگری ندارد، مگر این سیاست قهر و لجبازی جمهوری اسلامی.

با توجه به این که این سیاست راه به جایی نبرده، ما این امید را داریم که جمهوری اسلامی دست از این سیاست بردارد و واقعاً با احمد شهید وارد گفتگو شود و به او اجازه‌ی ورود به ایران را بدهد تا زمینه‌ی یک تحقیق عینی از نزدیک برای او فراهم بیاید، بدون این که اینجا ما بخواهیم هیچ پیشداوری کنیم که آیا آن گزارش از گزارشی که الان جلوی شورای حقوق بشر هست تندتر خواهد بود یا این که ممکن است در بعضی از قسمت‌ها هم حتی احمد شهید در اظهارنظرها و تحقیقاتی که می‌کند تجدیدنظر کند و گزارش معتدل‌تری دهد. ما برای این که جای هیچ‌گونه سوءاستفاده‌ی ابزاری از گزارش گزارشگر ویژه نباشد، همین الان اعلام می‌کنیم که راه دیگری برای جمهوری اسلامی نیست، مگر این که بگذارد آقای احمد شهید از نزدیک وضعیت حقوق بشر را در ایران مورد تحقیق و ارزیابی قرار دهد.

در میان کشورهای رای‌دهنده، ۲۰ رأی ممتنع بوده که به نظر رقم بالایی هم هست در مقایسه با ۲۲ رأی موافق. این کشورهایی که رأی ممتنع می‌دهند، رویکردشان چیست، این رأی ممتنع چه مفهومی از نظر حقوقی دارد؟

این کشورها به قول خودشان از یک طرف عضو شورای حقوق بشر هستند و از طرفی هم متأسفانه نماینده‌ی کشورها و دولت‌هایی هستند که وضعیت حقوق بشر در آن کشورها هم بد است، البته به وخامت وضعیت حقوق بشر در ایران نیست، ولی در هر حال زیاد پسندیده نیست. به خاطر همین کشورها هم سعی می‌کنند یک حالت بیطرفانه داشته باشند. نه موجب عصبانیت جمهوری اسلامی شوند که اگر فردا وضعیت حقوق بشر در آن کشورها هم در شورای حقوق بشر مطرح شد، جمهوری اسلامی هم جبهه نگیرد و به ضرر آنها رأی ندهد. از یکطرف هم نمی‌خواهند با جامعه

بین‌المللی به یک چالش جدیدی پردازند، برای این‌که عضو شورای حقوق بشرند. از طرف دیگر هم آنها نمی‌توانند بگویند که حقوق بشر یک مقوله‌ی ملیست و ارتباطی با جامعه بین‌المللی ندارد برای این‌که خودشان عضو نهاد حقوق بشری سازمان ملل هستند. این است که یک سیاست معتدل را در پیش می‌گیرند و سعی می‌کنند رأی ممتنع دهند.

و در یک سال پیش روی احمد شهید فکر می‌کنید چه کارهایی را که در طول این مدت انجام نداده می‌تواند انجام دهد؟

همان طور که گفتم، گزارش احمد شهید گزارش از راه دور است. درست است که سازمان‌های حقوق بشر تا آنجا که می‌توانستند گزارش‌های متعدد به احمد شهید دادند. در گزارش احمد شهید به گزارش‌هایی که ما دادیم، یعنی جامعه دفاع از حقوق بشر و فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر، اشاره شده و خود احمد شهید با بیش از صد تن از شاهدان عینی و قربانیان نقض حقوق بشر در ایران گفتگو کرده و شهادت آنها را شنیده. ولی رفتن به محل و از نزدیک تماس گرفتن با مثلاً زندانیان سیاسی یا به طور کلی با همه زندانیان- برای این‌که وضعیت همه‌ی زندانیان در ایران وخیم است- اینها جزو مسائلیست که احمد شهید باید رسیدگی کند. یا رفتن به شهرستانها. می‌دانید در مناطق مرزی در بسیاری از جاها مثل بلوچستان، کردستان حالت کم و بیش فوق‌العاده برقرار است. حتی بعضی وقتها صحبت حالت نیمه جنگی در آنجاها هست. پس تا به اینجاها نرود، تا با قربانیان نقض حقوق بشر صحبت نکند، رسیدگی یک رسیدگی کاملی نخواهد بود.

بنابراین آن چیزی که آقای احمد شهید طی سال آینده در پیش دارد، مأموریتیست به مراتب سنگین‌تر از سال گذشته. برای این‌که باید همه کوشش و تلاش خودش را مصروف این کند که اجازه‌ی ورود به ایران به او داده شود و اینجاست که در قطعنامه هم از دبیرکل سازمان ملل خواسته‌اند در این رهگذر به گزارشگر ویژه کمک کند. یعنی آنها هم فشار بیشتری بر جمهوری اسلامی وارد کنند و همین‌طور سازمان‌های دفاع از حقوق بشر. می‌دانید که دو روز پیش ما خطاب به اعضای شورای حقوق بشر نامه‌ای نوشتیم که ۲۰ سازمان حقوق بشری این نامه را امضاء کرده بودند و مسئولیت آنها را در این نامه خاطر نشان کرده بودیم. الان هم تلاش و کوشش ما این است که ما هم به‌ویژه از طریق اتحادیه اروپا فشار بیشتری بر جمهوری اسلامی وارد کنیم که جمهوری اسلامی ناگزیر از صدور ویزا و دعوت از احمد شهید شود.

